

การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและ
ชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร
A COMPARISON OF THE BELIEFS AND PRACTICES OF BUDDHISM RITUALS OF THAI LANNA AND ISAN PEOPLE
ON MAHAJATI VESSANTARA JATAKA: A CASE STUDY OF CHIANG MAI AND SAKON NAKHON

ศตวรรษ มะละแซม

Satawat Malasam

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Department of Social Studies, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University,
Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: pumza1986@hotmail.com

รับบทความ 16 พฤษภาคม 2562 แก้ไขบทความ 23 กรกฎาคม 2562 ตอรับบทความ 3 สิงหาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนา และชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร ประชากร ได้แก่ ชาวไทย ล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร จังหวัดละ 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) แบบวิธีการจับฉลาก เลือกตำบล อำเภอ และหมู่บ้าน และเลือกแบบเจาะจงเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านละ 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ประกอบไปด้วยการทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม (t - test) และการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า ในเรื่องความเชื่อ กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ มีความเชื่อเรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุด คือ เชื่อว่าศาสนาพระศรีอาริยมตไตรย มีความวิเศษอย่างยิ่ง ส่วนกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร มีความเชื่อว่าพระมหาอุปคุต มีอิทธิฤทธิ์ สามารถปกป้องรักษาให้พิธีกรรมดำเนินลุล่วงไปด้วยดี และในเรื่องการปฏิบัติพิธีกรรม กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ มีการปฏิบัติพิธีกรรมมากที่สุด คือ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ ส่วนกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร ปฏิบัติพิธีกรรมมากที่สุด คือ ได้ตกแต่งในบริเวณที่ประกอบพิธีกรรมให้เหมือนกับเขาวงกต และได้เข้าร่วมพิธีกรรมฟังเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกทุกปี โดยภาพรวมด้านความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมาก ในเรื่องการเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง ด้านเพศไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนในด้านอายุ สถานภาพสมรส, ระดับการศึกษาสูงสุด, ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติฯ, และอาชีพ ทุกด้านมีอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความเชื่อแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนใหญ่แตกต่างกันในด้านการประกอบพิธีกรรม ภาคเหนือ เน้นการประกอบพิธีกรรมในวัด คือ การนั่งฟังเทศน์ ส่วนภาคอีสาน เน้นถึงการประกอบพิธีกรรมภายนอกวัด คือ การแห่พระอุปคุตและการแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง

คำสำคัญ: ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก, ชาวไทยล้านนา, ชาวไทยภาคอีสาน

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare the Buddhism ritual beliefs and practices between Thai Lanna and Isan people on Mahajati Vessantara Jataka: A case study of Chiang Mai and Sakon Nakhon provinces. The study population included Thai Lanna and Thai Isan people. The samples were 400 participants from each province - Chiang Mai and Sakon Nakhon provinces. The simple random sampling was used by drawing lots to select the sub-district, district and village. The purposive sampling was also employed to select 100 people from each village. The data collection instruments consisted of a set of questionnaires on the beliefs and ritual practices. The data was analyzed through percentage, mean, standard deviation and inferential statistics, comprising Independent Samples t-test and One-Way ANOVA.

Results found that in terms of beliefs, the Thai Lanna sample group from Chiang Mai concerning the Mahajati Vessantara Jataka, strongly believed that Metteyya is distinctive. As for the Isan people from Sakon Nakhon province, they believed that Phra Upakhut has the protective power and promises the success of the rituals. For ritual practices, Chiang Mai sample group mostly hosted chapters of Buddhist sermons, while the Sakon Nakhon sample group's most frequent practice was to decorate the ritual areas, often appearing as a maze, and participated in Mahajati Vessantara Jataka sermons annually. The Buddhism ritual beliefs and practices of the two sample groups were at a high level. The result comparison of beliefs and practices of the two sample groups revealed that there were no differences between the two groups in terms of gender. In terms of age, marital status, the highest level of education, experience in listening to Mahajati Vessantara Jataka sermons, and occupation, from all aspects there was different in beliefs statistically at least 1 pair with a statistical significance of .05 level. There was also different in a ritual setting, for instance, the northern region performed ritual practices in Buddhist temples by listening to the sermons, while the Isan region held the rituals outside Buddhist temples by parading Phra Upakhut and Phra Vessantara into the town.

Keywords: Buddhism Ritual Beliefs and Practices on Mahajati Vessantara Jataka, Thai Lanna, Thai Isan people.

บทนำ

ท้องถิ่นของประเทศไทยในแต่ละภาคมีประเพณี พิธีกรรมที่หลากหลายไปตามความเชื่อของผู้คนที่สังคมสืบทอดต่อกันมา และถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาการต่าง ๆ ได้เข้าไปสอดแทรกอยู่มากก็ตาม หากแต่ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม เหล่านั้นยังคงมีผู้สืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่โลกมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องเรียนรู้ วิทยาการสมัยใหม่เพื่อให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545) เนื่องด้วยในแต่ละชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ แตกต่างกันไป แหล่งวิทยาการในชุมชนก็มีอยู่หลายลักษณะ ซึ่งในด้านประเพณี พิธีกรรมนั้น เป็นสิ่งที่เกิดจากความเชื่อของมนุษย์ ในแต่ละสังคม และมีปัจจัยที่บั่นทอนให้เสื่อมสลายได้ง่าย ทั้งจากทัศนคติหรือเจตคติที่เปลี่ยนไป สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นควรมีการรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อให้เห็นถึงความเป็นพิธีกรรมและความเชื่อนั้นให้ดำรงอยู่ให้ สร้างคุณค่าแห่งความดี (กิ่งแก้ว เพ็ชรราช, 2541)

ความเชื่อเรื่องศาสนาเป็นสิ่งที่มนุษย์เชื่อ และนับถือมาช้านานนับตั้งแต่มีมนุษย์เกิดขึ้นในโลกจนถึงปัจจุบัน เพราะศาสนาเป็น ผลหนึ่งของความพยายามของมนุษย์ ที่จะแก้ไขปัญหาชีวิตบางอย่างของตน แก้ปัญหาสังคมที่มนุษย์อยู่ร่วมกันให้เกิดมีความปกติสุข ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนาก็เป็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างหน้าที่ ประกอบกันเป็นโครงสร้างทางสังคมที่ต้องทำหน้าที่ ตามปกติวิสัย และในภาวะที่ต้องยืดหยุ่นหรือสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกโครงสร้างสังคม เพื่อรักษาสังคมโดยรวมให้คงอยู่ (พระราชวรานี, 2537, หน้า 1) ความเชื่อทางศาสนาในด้านต่าง ๆ นั้นมีให้เห็นอยู่เสมอมาตั้งแต่ ชุมชนเล็ก ๆ ถึงสังคมประเทศและระดับโลก จะเห็นได้ว่าในทุกชุมชนล้วนแล้วแต่มีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับทั้งนั้น เช่น เมื่อกล่าวถึง ประเทศพม่า ก็จะเห็นเป็นเมืองพุทธเพราะคนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซียเป็นเมืองอิสลาม จึงอาจกล่าว ได้ว่า ภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกล้วนแต่มีความเชื่อเรื่องศาสนาแทบทุกแห่ง (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์และคณะ, 2536, หน้า 6)

พิธีกรรมเป็นสิ่งที่มิขึ้นมาเพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้กับความเชื่อ สนับสนุนความเชื่อให้มีน้ำหนักมากขึ้น หากความเชื่อใดไม่มี พิธีกรรมความเชื่อนั้นก็อาจจะอยู่ได้ไม่นาน ถ้า พิธีกรรมเป็นวัฒนธรรมที่คนในสังคมสร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ เมื่อประกอบพิธีกรรมใดพิธีกรรมหนึ่งไปแล้ว ผู้ทำพิธีย่อมมีความสบายใจและมีความหวังในชีวิต เพราะเชื่อว่าพิธีกรรมต้องนำไปสู่ผลที่ คาดหวังพิธีกรรมในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นพระราชพิธีหรือพิธีของชาวบ้าน ล้วนมีจุดประสงค์และมีแนวทางเดียวกัน มักเป็นในรูปของ พิธีทางศาสนา และพิธีเพิ่มความเป็นสวัสดิมงคลและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคม นอกจากนี้ในสังคมไทยยังมีพิธีกรรมที่ ประกอบขึ้นในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต พิธีกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่บอกการเปลี่ยนแปลงสภาพ เปลี่ยนวัย เปลี่ยนอาชีพ และเปลี่ยน ฐานะทางสังคมของบุคคลในสังคมด้วย (กิ่งแก้ว อัดถากร อ่างใน สุพล รุจิรพิพัฒน์ และคณะ, 2533)

ประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนา 95 ของประชากรทั้งหมดนับถือพุทธศาสนา นอกนั้นนับถือศาสนาคริสต์ ศาสนา อิสลาม ศาสนาฮินดู ขงจื้อและลัทธิความเชื่ออย่างอื่น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2540, บทนำ) คนไทยถือเอาพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติ ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีเหตุการณ์บ้านเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็ตาม แต่พุทธศาสนาก็เป็นศาสนา คู่ชาติไทย ความเชื่อเรื่องพุทธศาสนาจะมีอิทธิพลต่อประชาชนชาวไทยสูงมาก พุทธศาสนาเป็นที่มาและการถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีเป็นที่มาของรากศัพท์ภาษาไทย วรรณกรรมไทย ศิลปะ ดนตรี บทละคร พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อทัศนคติ

ค่านิยม มีบทบาทกำหนดแนวทางความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม ทำหน้าที่เป็นกลไกคอยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม (อัคคี ศรีทรงชัยกุล, 2530, หน้า 2)

ในประเทศไทยภาคเหนือตอนบน (ล้านนา) กับ ภาคอีสานตอนบน (ในเขตวัฒนธรรมแอ่งสกลนคร) มีประเพณีและวัฒนธรรมที่มีทั้งความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน แต่ทั้งสองภาคยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม มีจารีต ประเพณีและพิธีกรรม ที่มีผลต่อจิตใจโดยเฉพาะในเรื่องของความเชื่อ ที่ส่งผลให้การดำเนินชีวิตมีความสงบสุข ดังนั้น การร่วมกิจกรรมในประเพณีและพิธีกรรมที่เริ่มต้นมาจากความเชื่อและความศรัทธา ของคนทั้งสองภาค ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความหมายสำคัญที่นอกเหนือจากการบำรุงศาสนา และความกตัญญูต่อบรรพบุรุษแล้ว คือการแสดงให้เห็นถึงสัมพันธ์ไมตรีที่ดีงามของคนในชุมชน ความสามัคคี มีความบริสุทธิ์ใจต่อกัน การร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปได้อย่างราบรื่น สวยงาม นำมาซึ่งสุขภาพใจที่ดี มีความสุข สงบ ร่มเย็น ภาพของหญิงชราเกล้าผมเป็นมวย ประดับด้วยดอกไม้ นุ่งผ้าซิ่นสีขาว สะพายกะติ๊บข้าว หรือสะหลุงเงิน เดินเป็นแถวเพื่อไปประกอบพิธีกรรมที่วัดทุกวัน เป็นภาพที่เห็นได้บ่อยในชุมชนชนบทที่นับถือพุทธศาสนาทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน เป็นภาพที่แสดงถึงความเชื่อที่ดีงามที่แสดงออกทางปฏิบัติพิธีกรรม ที่ฝังรากลึกลงในจิตใจของกลุ่มชนเหล่านั้นมาอย่างยาวนาน

ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของชาวล้านนา และสังคมของภาคอีสานที่มีทั้งความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน เนื่องจากปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น สภาพภูมิศาสตร์ การอบรุมกลุ่มเกลากทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละพื้นที่ เป็นต้น ที่แสดงให้เห็นในประเพณีทั้งสิบสองเดือนที่ก่อให้เกิดความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะประเพณีตั้งธัมม์หลวง ฟังเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกของภาคเหนือ และประเพณีบุญผะเหวดของภาคอีสาน แม้รูปแบบพิธีกรรม หรือช่วงเวลาการจัดงานจะต่างกัน แต่ความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องทานบารมีในทางพุทธศาสนาก็ยังมีความเหมือนกันอย่างแยกไม่ออก และการที่ผู้วิจัยเลือกเปรียบเทียบกรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร เหตุผลที่เลือกจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นตัวแทนของล้านนา ก็เนื่องด้วยเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของล้านนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมและความเชื่อ และเหตุผลที่เลือกจังหวัดสกลนครเป็นตัวแทนของภาคอีสานตอนบน ก็เนื่องด้วยสกลนคร เป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมอีสานตอนบนที่สำคัญ ที่เรียกว่า วัฒนธรรมแอ่งสกลนคร เป็นบ่อเกิดของพิธีกรรมความเชื่อ ตำนานในทางพุทธศาสนาที่สำคัญที่หนึ่งของภาคอีสาน

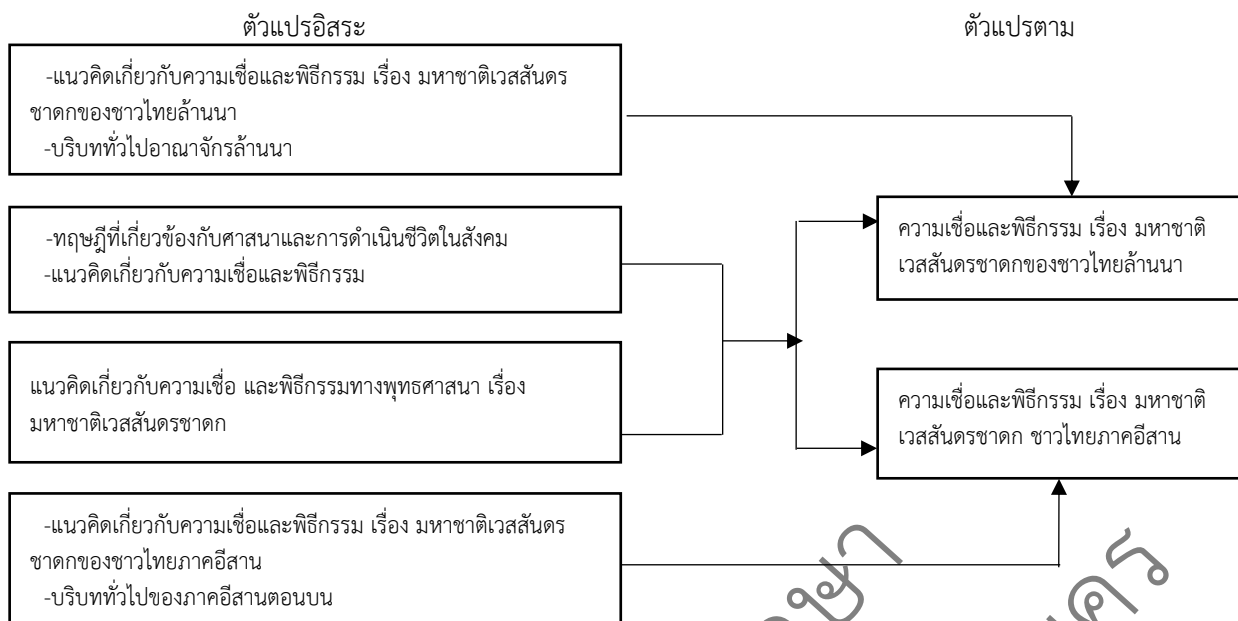
ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมเหล่านั้นให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะพิธีกรรมและความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป นอกจากจะสามารถทำให้ได้รู้และเข้าใจความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมเหล่านั้นมากยิ่งขึ้นแล้ว อีกทั้งยังเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจ และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของชุมชนชาวไทยล้านนา และชาวไทยภาคอีสาน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม เรื่องมหาชาติเวสสันดรชาดก ส่งผลต่อความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร เนื่องจากเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมของล้านนา และภาคอีสานตอนบนที่เรียกว่าวัฒนธรรมแอ่งสกลนคร กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1,746,840 คน และจังหวัดสกลนคร จำนวน 1,149,472 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560, ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ คือ บ้านบ้านป่าจั่ว หมู่ที่ 3 และบ้านแพะป่าคา หมู่ที่ 5 ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด บ้านสันทราย หมู่ 7 และบ้านเหมืองง่า หมู่ 3 ในเขตอำเภอหางดง ส่วนจังหวัดสกลนคร คือ บ้านบะทอง หมู่ที่ 5 และบ้านเม็ก หมู่ที่ 7 ในเขตอำเภอพรรณานิคม บ้านเต่างอย หมู่ 1 และบ้านโพนปล้ำโหล หมู่ 5 ในเขตอำเภอเต่างอย

โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (วรณี แกมเกตุ, 2551, หน้า 283) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ถ้าประชากรเกิน 100,000 คน กลุ่มตัวอย่างจะต้อง 384 คนขึ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ใช้วิธีการจับสลาก เลือกอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน หลักจากนั้นใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกผู้ที่เคยเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก เพื่อตอบแบบสอบถาม หมู่บ้านละ 100 ชุด รวมเป็น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร จังหวัดละ 4 หมู่บ้าน รวมจังหวัดละ 400 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 800 ฉบับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

แบบสอบถามเรื่องความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป SPSS for Windows) เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถาม มาคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentages) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร โดยนำเสนอเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางเป็นรายชื่อ ประกอบความเรียง เทียบกัน

ระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร โดยมีสูตรดังนี้ 1) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) 2) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยใช้สูตรของ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 101)

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร โดยมีการเปรียบเทียบ ดังนี้

1) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัว ที่เป็นอิสระต่อกัน ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถามด้านเพศ โดยทำตารางเทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร คำนวณโดยใช้สถิติ Independent – Samples T Test. โดยใช้สูตรของ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

2) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัว ของข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถามในด้านอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ และอาชีวะแล้วเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง เทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร คำนวณโดยใช้สถิติ One-way Anova. โดยใช้สูตรของ สุวริย์ ศิริโกศลภรณ์ (2546, หน้า 209)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 การทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out)

ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไปยังผู้ใหญ่บ้านบ้านโพนงาม ตำบลจันทอน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตทดลองเครื่องมือโดยให้ประชาชนในหมู่บ้านตอบแบบสอบถาม

3.2 การนำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไปยังผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร เพื่อขออนุญาตให้ประชาชนในหมู่บ้านตอบแบบสอบถาม

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Packages for the Social Science for Windows) เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถาม มาคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentages) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง โดยใช้สถิติดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 101 - 104)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่หรือจำนวนข้อมูลที่ต้องการหาร้อยละ

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

ตอนที่ 2 ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร โดยนำเสนอเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางเป็นรายข้อ ประกอบความเรียง เทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร โดยมีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 101)

1. ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

$$S.D. = \frac{\sqrt{\sum (\bar{x} - x)^2}}{N}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

x แทน คะแนนระดับการประเมิน

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ย

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร โดยมีการเปรียบเทียบ ดังนี้

1) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัว ที่เป็นอิสระต่อกันข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถามด้านเพศ โดยทำตารางเทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร คำนวณโดยใช้สถิติ Independent – Samples T - test โดยมีสูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\left(\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \right) \left(\frac{n_1 - n_2}{n_1 n_2} \right)}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติใช้ในการเปรียบเทียบค่าวิกฤตในการแจกแจงแบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ

X_1, X_2 แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป้าหมาย 1 และกลุ่มเป้าหมาย 2 ตามลำดับ

n_1, n_2 แทน ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย 1 และกลุ่มเป้าหมาย 2 ตามลำดับ

S_1, S_2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มเป้าหมาย 1 และกลุ่ม 2 ตามลำดับ

2) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัว ของข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถามในด้านอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ และอาชีพ แล้วเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง เทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร คำนวณโดยใช้สถิติ One-way Anova. (สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 209)

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}, df_1 = k - 1, df_2 = N - k$$

เมื่อ F แทน ค่าสถิติที่ทดสอบ

MS_B แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองระหว่างกลุ่ม

MS_W แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองภายในกลุ่ม

df แทน ชั้นแห่งความอิสระ

N แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก นำเสนอโดยใช้การพรรณนาแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมฯ มากที่สุดคือ เชื่อว่าศาสนา พระศรีอริยเมตไตรย มีความวิเศษอย่างยิ่ง เป็นต้นว่า ผู้หญิงดงามเสมอทั้งหมด แผ่นดินไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ เรียบเป็นหน้ากลอง โดยภาพรวมความเชื่อเรื่องพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมาก

ส่วนกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมฯ มากที่สุดคือ เชื่อว่าพระมหาอุปคุต มีอิทธิฤทธิ์สามารถ ปกป้องรักษา ให้งานพืชพันธุ์มหาชาติเวสสันดรชาดก สามารถดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี โดยภาพรวมความเชื่อเรื่องพิธีกรรมทาง พุทธศาสนาเรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ด้านการปฏิบัติพิธีกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ มีการปฏิบัติพิธีกรรมฯ มากที่สุดคือ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพ ถวายภัตตาหารมหาชาติเวสสันดรชาดก โดยภาพรวมการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมาก

ส่วนกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร ปฏิบัติพิธีกรรมฯ มากที่สุดคือ ได้ร่วมทำซุ้มประตูป่าเรียกกันว่าซุ้มประตูป่า อันสมมติ ว่าเป็นประตูเข้าสู่เขาวงกต ซึ่งเป็นด่านที่พราหมณ์บุตรคอยเฝ้าระวังมิให้คนใดเข้าไปรบกวนการบำเพ็ญธรรมของพระเวสสันดร หรือ ตกแต่งที่ประกอบพิธีกรรมให้เหมือนกับเขาวงกต และได้เข้าร่วมพิธีกรรมพืชพันธุ์มหาชาติเวสสันดรชาดกทุกปี โดยภาพรวมการปฏิบัติ พิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. การเปรียบเทียบความเชื่อทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มีผลเป็นดังนี้

3.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร เพศชาย และเพศหญิง มีความเชื่อฯ เหมือนกัน

3.2 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามสถานภาพด้านอายุเป็นรายคู่ พบว่า มีอยู่ 6 คู่ ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ 1) ต่ำกว่า 30 ปี กับ 31 - 40 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อ แตกต่างกัน 2) ต่ำกว่า 30 ปี กับ 51 - 60 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อแตกต่างกัน 3) 31 - 40 ปี กับ 41 - 50 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อแตกต่างกัน 4) 31 - 40 ปี กับ 51 - 60 ปี โดยจังหวัด เชียงใหม่เชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อแตกต่างกัน 5) 41 - 50 ปี กับ 61 ปีขึ้นไป โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อเหมือนกัน 6) 51 - 60 ปี กับ 61 ปีขึ้นไป โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อ เหมือนกัน

3.3 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามสถานภาพสมรสเป็นรายคู่ พบว่า มีอยู่ 1 คู่ที่แตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือคู่สถานภาพโสด กับ หม้าย โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อ แตกต่างกัน

3.4 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดเป็นรายคู่ มีอยู่ 3 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) ระดับประถมศึกษา กับ ระดับปริญญาตรี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนคร เชื่อเหมือนกัน 2) ระดับมัธยมศึกษา กับ ระดับปริญญาตรี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อเหมือนกัน 3) ระดับมัธยมศึกษา กับ ไม่รู้หนังสือ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน

3.5 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามประสบการณ์การร่วมทำบุญพืชพันธุ์มหาชาติฯ เป็นรายคู่ มีอยู่ 3 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) น้อยกว่า 10 ปี กับ 11 - 20 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 2) น้อยกว่า 10 ปี กับ มากกว่า 31 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนคร แตกต่างกัน 3) 11 - 20 ปี กับ 21 - 30 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน

3.6 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามอาชีพเป็นรายคู่ มีอยู่ 8 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 1) คู่อาชีพทำนา กับ ธุรกิจส่วนตัว โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 2) คู่อาชีพทำนา กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อเหมือนกัน 3) คู่อาชีพทำสวน กับ รับจ้าง โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 4) คู่อาชีพทำสวน กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่มี ความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 5) คู่อาชีพรับจ้าง กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วน จังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 6) คู่อาชีพรับจ้าง กับ นักเรียนหรือนักศึกษา โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อ เหมือนกัน 7) คู่อาชีพธุรกิจส่วนตัว กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อเหมือนกัน 8) อาชีพ รับราชการ กับ นักเรียนหรือนักศึกษา โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบการปฏิบัติพิธีกรรมฯ

4.1 พบว่า ระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร เพศชาย และเพศหญิง มีการ ปฏิบัติพิธีกรรมฯ เหมือนกัน

4.2 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามสถานภาพด้านอายุเป็นรายคู่ พบว่า มีอยู่ 5 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) ต่ำกว่า 30 ปี กับอายุ 61 ปี ขึ้นไป โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) ต่ำกว่า 30 ปี กับ 51 – 60 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 3) 31 – 40 ปี กับ 41 – 50 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 4) 31 – 40 ปี กับ 51 – 60 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 5) 41 – 50 ปี กับ 61 ปีขึ้นไป โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน

4.2 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามสถานภาพสมรสเป็นรายคู่ พบว่า มีอยู่ 2 คู่ ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) คู่สถานภาพสมรส กับ โสด โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) คู่สถานภาพโสด กับ หม้าย โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน

4.3 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดเป็นรายคู่ มีอยู่ 2 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) ระดับประถมศึกษา กับ ระดับปริญญาตรี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) ระดับปริญญาตรี กับ ไม่รู้หนังสือ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน

4.4 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามประสบการณ์การร่วมทำบุญพึ่งพิงเทศน์มหาชาติฯ เป็นรายคู่ มีอยู่ 4 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) น้อยกว่า 10 ปี กับ 11 – 20 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) น้อยกว่า 10 ปี กับ 21 – 30 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 3) น้อยกว่า 10 ปี กับ มากกว่า 31 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 4) 11 – 20 ปี กับ 31 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน

4.5 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามอาชีพเป็นรายคู่ มีอยู่ 12 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) คู่อาชีพทำนา กับ อาชีพทักสวน โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) อาชีพทำนา กับ ธุรกิจส่วนตัว โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 3) คู่อาชีพทำนา กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 4) คู่อาชีพทำนา กับ นักเรียน โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 5) คู่อาชีพทำสวน กับ รับจ้าง โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 6) คู่อาชีพทำสวน กับ ธุรกิจส่วนตัว โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 7) คู่อาชีพทำสวน กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 8) อาชีพทำสวน กับ นักเรียนหรือนักศึกษา โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 9) คู่อาชีพรับจ้าง กับ ธุรกิจส่วนตัว โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 10) คู่อาชีพรับจ้าง กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 11) คู่อาชีพธุรกิจส่วนตัว กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 12) คู่อาชีพธุรกิจส่วนตัว กับ นักเรียนหรือนักศึกษา โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน

จากผลการวิจัย ส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันด้านการประกอบพิธีกรรม ภาคเหนือ เน้นการประกอบพิธีกรรมในวัดคือการนั่งฟังธรรมพึ่งพิงเทศน์ เน้นเกิดความปิติและจินตนาการจากสำเนียงโวหารของพระนักเทศน์ ถ้าสำเนียงโวหารดีก็จะเกิดความปิติซาบซึ้งไปตามตัวละครที่อยู่ในเนื้อเรื่องเทศน์นั้น ๆ เกิดเป็นการปฏิบัติตามแบบอย่างพระโพธิสัตว์เวสสันดร ที่แสดงออกถึงความเสียสละหรือการให้ทาน ส่วนภาคอีสาน เน้นถึงการประกอบพิธีกรรมภายนอกวัด คือการแห่พระอุปคุตและการแห่พะเหวด เน้นแสดงภาพลักษณ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมสื่อทางพิธีกรรมว่าพระอุปคุตสามารถปกป้องคุ้มครอง ปกปักรักษาทำให้คนเกรงกลัวไม่ทำความเดือดร้อนวุ่นวายในงาน อีกทั้งการแห่พะเหวดยังมีลักษณะของการโปรยทานสิ่งของที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ แสดงถึงแบบอย่างพระโพธิสัตว์เวสสันดรที่เสียสละให้ทานทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่ลูกแต่เมียก็ยังให้ทานได้ ที่เรียกว่ามหาทานบารมี ทำให้คนที่ได้รู้ได้เห็นได้ถือปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดที่มีความเหมือนกันของความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดกของชุมชนชาวไทยล้านนา และชาวไทยภาคอีสาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก

ชาวไทยล้านนา กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุดคือ เชื่อว่าศาสนาพระศรีอาริย์เมตไตรย มีความวิเศษอย่างยิ่ง เป็นต้นว่า ผู้หญิงดงามเสมอกันหมด แผ่นดินไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ เรียบเป็นหน้ากลอง เพราะชาวไทยพุทธล้านนาจะมีความเชื่อในเรื่องพระมาลัย เป็นอย่างมากเนื่องจากจะได้ฟังธรรมมาลัยจากการฟังเทศน์มหาชาติแล้ว พรรณนาถึงความทุกข์ทรมานในนรก และความสุขสบายบนสวรรค์ ตลอดจนถึงความวิเศษของศาสนาพระศรีอาริย์เมตไตรย และจะนิยมเทศน์ตามงานศพต่าง ๆ ในคืนแรก หรือการทำบุญอุทิศหาผู้ล่วงลับก็จะมีเทศน์มาลัยโศลก สอดคล้องกับ ศาสตราจารย์แสง จันทรงาม (2521, หน้า 144 – 167) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ชาวพุทธควรเชื่อคือ ตถาคตโพธิสัทธา มีความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือ เชื่อว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้จริง ประกอบด้วยพระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณจริง ศาสตราจารย์แสง จันทรงาม ยังกล่าวอีกว่า ชาวพุทธควรเชื่อว่าโลกนี้มีอยู่จริง เชื่อว่าภพภูมิอันเป็นที่อยู่ของอาศัยของสัตว์ไม่มีเฉพาะมนุษย์โลกเท่านั้น ยังมีโลกอื่นอีกมากมายที่สัตว์ได้อยู่อาศัยโลกเหล่านั้น

ภาพประกอบ 2 พิธีเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก หรือตั้งธัมม์หลวงแบบล้านนา

จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ที่มา : (www.site.rmutil.ac.th)

ชาวไทยภาคอีสาน กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุดคือ เชื่อว่าพระมหาอุปคุต มีอิทธิฤทธิ์สามารถปกป้องรักษา ให้งานทั้งเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก สามารถดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี เนื่องด้วยชาวไทยพุทธภาคอีสานตอนบน ก่อนจะประกอบพิธีเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกหรือที่เรียกว่าบุญผะเหวด จะต้องมีการอัญเชิญพระมหาอุปคุตทุกครั้ง โดยเฉพาะชนเผ่าผู้ไทย ก่อนวันงานเขาจะมีการแห่น้ำอุปคุต ไปไว้ในหอพระอุปคุตในวัด เมื่อจัดงานทุกครั้งลุล่วงไปด้วยดี ไม่เกิดเหตุการณ์ร้ายอันใด ก็เชื่อว่าพระมหาอุปคุตได้มาปกป้องรักษา สอดคล้องกับ ประชิด สุกฤษณ์พัฒน์ (2546, หน้า 32) กล่าวว่า จะมีพิธีนิมนต์พระอุปคุต เพื่อรื้อขางานให้สงบเรียบร้อย การนิมนต์พระอุปคุตนั้นตอนเช้ามีดของวันโฮมประมาณสี่ตีห้า โดยก่อนเริ่มพิธีการมีการนำก้อนหินขนาดโตพอสมควร 3 ก้อน ไปวางไว้ในวังน้ำหรือถ้าไม่มีวังน้ำอาจเป็นที่ใดที่หนึ่งซึ่งอยู่ไม่ห่างจากวัดที่จัดงาน พอถึงกำหนดเวลาจะมีการแห่พานดอกไม้ธูปเทียนชั้น 5 ชั้น 8 พานเทียนและดอกไม้อย่างละ 5 คู่และ 8 คู่ไปยังสถานที่ก่อนหินวางอยู่ซึ่งสมมติเป็นพระอุปคุต พอไปถึงที่ตั้งกล่าวก็จะมีผู้ไปหยิบก้อนหินขึ้นและถามว่าเป็นพระอุปคุตหรือไม่ 2 ก้อนแรก จะได้รับคำตอบว่า “ไม่ใช่” พอถึงก้อนที่ 3 จะรับตอบว่า “ใช่” จึงมีการกล่าวคำอาราธนาพระอุปคุตแล้วอัญเชิญก้อนหินก้อนที่ 3 ซึ่งสมมติว่าเป็น “พระอุปคุต” ใส่พานหรือถาดที่จะจุดประทัดและยิงปืนแล้วแห่พระอุปคุตมาที่หอ งานก็จะมีความสงบเรียบร้อย ลุล่วงไปด้วยดี

ภาพประกอบ 3 พิธีแห่ผะเหวดเข้าเมืองของภาคอีสาน ในภาพมีการแห่ผ้าผะเหวดที่วาดเรื่องราว

ของพระเวสสันดรทั้งหมด 13 กัณฑ์ ณ บ้านสงเปือย อ.เมือง จ.มุกดาหาร

ที่มา : (ศตวรรษ มะละแหม)

2. ด้านการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก

ชาวไทยล้านนา กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มีการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุดคือ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก เพราะการตั้งธัมมหลวงในพิธีฟังเทศน์มหาชาติของชาวไทยล้านนา จะเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชน ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ตามจักราศีปีเกิดของตนเอง เป็นวิถีปฏิบัติที่สืบ ๆ ต่อ ๆ กันมา ดังกล่าวของ พระครูอดุลสีกิตติ์ (อ่างใน ธิติพล กันตวิวงศ์, 2545, หน้า 44 - 50) ที่กล่าวว่า พิธีการเทศน์จัดแบบสืบชะตา พิธีการนี้เป็นพิธีการฟังเทศน์มหาชาติตั้งธัมมหลวงโดยสงเคราะห์ไปตามจักราศีประจำปีของเจ้าศรัทธา ผู้บริจาคกัณฑ์เทศน์แต่ละกัณฑ์เทศน์มีอาณิสสตามความเชื่อเรื่องปีเกิดของชาวล้านนา และพระครูอดุลสีกิตติ์ ยังได้กล่าวอีกว่า พิธีการเทศน์มหาชาติ ตามประเพณีประจำปี ศรัทธาชาวบ้านเป็นผู้ร่วมบริจาคเป็นเจ้าภาพในกัณฑ์ธรรม หรือการบริจาครูปของพร้อมทั้งธรรมเนื้อเรื่องที่ต้องการถวายแก่พระเพื่อเทศน์ในพิธีตั้งธัมมหลวง ซึ่งนิยมนิมนต์พระหรือเณรภายในวัดของตนเป็นผู้เทศน์ในบางกรณีจะต้องไปนิมนต์พระจากต่างวัดมาเทศน์ในการเทศน์ที่สำคัญก็กระทำเช่นกัน ส่วนใหญ่นิมนต์ในการที่ต้องใช้เสียงที่ดี เช่น กัณฑ์มัทรี กัณฑ์ชุชก กัณฑ์มหาราช เป็นต้น

ชาวไทยภาคอีสาน กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร ปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุดคือ ชาวไทยภาคอีสานตอนบนได้ร่วมทำซุ้มประตูดุ๊ยเรียกกันว่าซุ้มประตูป่า อันสมมุติว่าเป็นประตูเข้าสู่เขาวงกต ซึ่งเป็นด่านที่พรานเจตบุตรคอยเฝ้าระวังมิให้คนใดเข้าไปรบกวนการบำเพ็ญธรรมของพระเวสสันดร หรือตกแต่งในบริเวณที่ประกอบพิธีกรรมให้เหมือนกับเขาวงกต โดยจะจัดทำในวัดที่ประกอบพิธีกรรม มีผลหมากรากไม้ ออศรม ปันผาหนัไม้ และสัตว์ป่าต่าง ๆ และการจัดเครื่องบูชาอย่างละพัน สอดคล้องกับ ลือ ศรีบุณะเดช และพรพมา พรหมดา (2539 อ่างใน กมล บุญเขต และคณะ, 2545, หน้า 43 - 44) กล่าวว่า การทำบุญมหาชาติหรือบุญผะเหวดเป็นพิธีใหญ่มีพิธีกรรมมากต้องเตรียมการไว้แต่เนิ่น ๆ เพื่อความสะดวกและการกระทำล่วงหน้า ดังนี้ (1) ตักถวญนัดประชุมบ่าวสาวทำดอกไม้และจัดสถานที่ที่นาล้านในลอมอน เรียกล้าน ๆ ว่า “ผานดอกโน” (2) ผานดอกโนผานทุกวัน เมื่อถึงใกล้งานพร้อมกันย้อมสีใช้สีเหลือง สีแดง สีฟ้าหลาก สีเขียว เป็นต้น (3) ทำราวไม้รอบบริเวณศาลา โรงธรรมชั้นในสูงประมาณเลยศัระ 1 คอก ใช้เสียบดอกโน เสียบสีต่าง ๆ สลับกันขัดเป็นตาข่ายให้รอบงานอย่างวิจิตร (4) เครื่อง “กริยาบูชา” มหาชาตินั้น ต้องหาให้ครบเรียกว่า “เครื่องอ้อยเครื่องพัน”

3. การเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก

3.1 ด้านเพศ ทั้งกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร มีความเชื่อมากที่สุดคือ เพศหญิง เนื่องจากในสังคมภาคเหนือและภาคอีสาน ผู้หญิงจะมีเวลาว่างมากกว่าผู้ชาย จึงมีโอกาสที่จะเข้าร่วมปฏิบัติพิธีกรรมได้มากกว่า ส่วนผู้ชายก็จะเอาเวลาไปประกอบอาชีพ เช่น ทำไร่ ทำสวน เป็นต้น และระหว่างเพศชายกับเพศหญิง มีการปฏิบัติพิธีกรรม ไม่แตกต่างกัน เพราะในสังคมภาคเหนือและภาคอีสาน จะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างเพศในเรื่องของการปฏิบัติพิธีกรรม ซึ่งการปฏิบัติพิธีกรรมเหมือน ๆ กันของคนทั้งสองภาค แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับ ศิราพร ณ ถลาง ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน” (2539, หน้า 320) ว่า บทบาทคติชนในการอธิบายต้นกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรมในสังคมประเพณี (Traditional Societies) ทุกสังคมล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรม

3.2 ความต่างกันในด้านของการปฏิบัติพิธีกรรม จากข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ในด้านอายุ, สถานภาพสมรส, ระดับการศึกษาสูงสุด, ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติฯ, และอาชีพ เมื่อเทียบกับระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร ทุกด้านมีอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความเชื่อแตกต่างกัน

เนื่องด้วยชาวไทยล้านนา กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จากผลงานวิจัยที่ พบว่า ส่วนใหญ่การปฏิบัติพิธีกรรม คือ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก สิ่งที่มีความแตกต่างจากชาวไทยภาคอีสาน คือพิธีการเทศน์จัดแบบสืบชะตา หรือร่วมเป็นเจ้าภาพถวายปัจจัยไทยธรรมตามปีเกิดจักราศี ซึ่งผู้ใดถวายปัจจัยไทยธรรมตามปีเกิดจักราศีจะเกิดความเป็นสิริมงคลและอาณิสสมาก สอดคล้องกับ พระครูอดุลสีกิตติ์ (อ่างใน ธิติพล กันตวิวงศ์, 2545, หน้า 45) ที่ได้กล่าวว่า พิธีการเทศน์จัดแบบสืบชะตา พิธีการนี้เป็นพิธีการฟังเทศน์มหาชาติตั้งธัมมหลวงโดยสงเคราะห์ไปตามจักราศีประจำปีของเจ้าศรัทธา ผู้บริจาคกัณฑ์เทศน์แต่ละกัณฑ์เทศน์มีอาณิสสตามความเชื่อเรื่องปีเกิดของชาวล้านนา

ในส่วนของชาวไทยภาคอีสาน กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร จากผลงานวิจัยที่ออกมาว่า ส่วนใหญ่การปฏิบัติพิธีกรรมจะไม่เน้นเรื่องการเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์เหมือนกับชาวไทยล้านนา แต่เน้นในเรื่องของการได้ร่วมทำซุ้มประตูป่า อันสมมุติว่าเป็นประตูเข้าสู่เขาวงกต ซึ่งเป็นด่านที่พรานเจตบุตรคอยเฝ้าระวังมิให้คนใดเข้าไปรบกวนการบำเพ็ญธรรมของพระเวสสันดร หรือตกแต่งในบริเวณที่ประกอบพิธีกรรมให้เหมือนกับเขาวงกต เพราะชาวไทยภาคอีสานในงานบุญผะเหวดจะแสดงให้เห็น

ในลักษณะในรูปธรรมชัดเจน สอดคล้องกับ ประชิต สกุนะพัฒน์ (2546, หน้า 30) ได้กล่าวว่า การเตรียมงานบุญผะเหวด ชาวบ้านทั้งผู้แก่ผู้เฒ่าคนหนุ่มคนสาวจะพากันไปรวมที่วัดช่วยกันจะจัดทำที่ปักสำหรับผู้มาร่วมงานและช่วยกันจัดทำดอกไม้ตักแต่งประดับประดา ศาลาโรงธรรม ให้เปรียบเสมือนเขาวงกต

ภาพประกอบ 4 การนั่งฟังเทศน์ในวิหาร ในภาพพระ
โปรยเหรียญสมมติเป็นฝนห่าแก้ว หลังจากเทศน์กัณฑ์
นครจบ ณ วัดหนองไถ่ จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา : (www.watnongkhai.com)

ภาพประกอบ 5 พิธีแห่ผะเหวดเข้าเมืองของภาคอีสาน
ณ บ้านสงเปือย อ.เมือง จ.มหาสารคาม
ที่มา : (ศตวรรษ มะละนาหม)

3.3 ความคล้ายกันในด้านของการปฏิบัติพิธีกรรม จากข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ในด้านอายุ, สถานภาพสมรส, ระดับการศึกษาสูงสุด, ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ, และอาชีพ เมื่อเทียบกับระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร สิ่งที่คล้ายกันคือในเรื่องจำนวนและลักษณะสิ่งของที่ใช้เป็นเครื่องประกอบพิธีกรรม ดอกไม้ รูปช้าง รูปม้า ทาสหญิง ทาสชาย ที่มีจำนวนเท่า ๆ กัน ดังที่ พระครูอดุลสัณฺฑิต (อ้วน ธิติพล กันตังศ, 2545, หน้า 47) ที่ได้กล่าวเรื่องของการเตรียมเครื่องพลีกรรมในการเทศน์มหาชาติตั้งธรรมหลวงแบบล้านนาไว้ว่า การเตรียมเครื่องพลีกรรมเพื่อใช้ในการประกอบพิธีสืบชะตาและการจัดเตรียมบริเวณพิธีมณฑลนั้น มีความสำคัญเช่นเดียวกันโดยศรัทธาชาวบ้านทุกคนจะช่วยกันตกแต่งประดับประดาวิหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมตกแต่งสิ่งของต่าง ๆ ตามความเชื่อที่มีอยู่ในเนื้อหา ของมหาชาติเวสสันดรชาดก

ในส่วนของงานบุญผะเหวดยังสอดคล้องกับการเตรียมเครื่องกิริยาบูชาในงานบุญผะเหวดที่ ลือ ศรีบุญเดช และพรพมา พรหมดา (2539 อ้างใน กมล บุญเขต และคณะ, 2545, หน้า 44) ได้กล่าวว่า การทำบุญมหาชาติหรือบุญผะเหวดเป็นพิธีใหญ่ มีพิธีกรรมมากต้องเตรียมการไว้ล่วงหน้าจะตักลงน้ดประชุมบ่าวสาวทำดอกไม้และจัดสถานที่หันลำโพงลำมอญ เรียกสั้นๆ ว่า “ผาดอกโน” จะผาดทุกวัน เมื่อถึงใกล้วันงานพร้อมกันขอมสี่ใช้สี่เหลียง สี่แดง สี่กุหลาบ สี่เขียว เป็นต้น พร้อมกับการจัดทำเครื่อง “กิริยาบูชา” มหาชาตินั้น ต้องหาให้ครบเรียกว่า “เครื่องฮ้อยเครื่องพัน” นิยมเรียกทั่วไปว่า “เครื่องครุภัณฑ์” เช่น รูป 1,000 ดอก เทียน 1,000 เล่ม ดอกบัวหลวง 1,000 ดอก บัวอวบ 1,000 ดอก บัวทอง 1,000 ดอก ดอกผักตบ 1,000 ดอก ดอกกวางของ 1,000 ดอก เหมียง 1,000 ดอก หมากพลู 1,000 คู่ มวนยาว 1,000 มวน ข้าวตอกใส่กระตวยน้อยใหญ่ 1,000 กระตวย ข้าวพันก้อน 1,000 ก้อน ธูปกระตวย 1,000 อัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับงานบุญประเพณีทางพุทธศาสนาที่สรางอัตลักษณ์ให้กับหมู่บ้านและตำบล หรือในท้องถิ่นต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดหรือภูมิภาค
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ ความสามัคคี ความมีน้ำใจของชุมชน ในงานบุญผะเหวด เพราะนอกจากงานบุญดังกล่าวจะเป็นการประกอบกิจของชาวพุทธแล้ว ยังเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะได้เห็นน้ำใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเทศน์แหล่ เปรียบเทียบกันระหว่างภาคอื่น ๆ เพราะผู้ฟังจะได้รรถรสในการฟัง ถ้าผู้เทศน์นั้นมีน้ำเสียงที่ดี อีกทั้งยังสามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังให้เกิดอยากทำตามโพธิสัตว์จรรยาได้

เอกสารอ้างอิง

- กมล บุญเขต และคณะ. (2557). *ประเพณีบุญผะเหวด : กรณีศึกษาประเพณีบุญผะเหวด ชาวไทย-หล่ม อำเภอลำลูกเหล็กและอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- กิ่งแก้ว เพ็ชรราช. (2541). *คติชนวิทยา*. เอกสารคำสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). อุดรดิตถ์: สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์.
- กระปุกดอทคอม. (2556). *ประเพณีและวัฒนธรรมประเพณีภาคเหนือ*. เข้าถึงจาก <https://travel.kapook.com>. 30 ธันวาคม 2561.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ และคณะ. (2537). *ความรู้พื้นฐานทางศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติพล กันตังค์. (2545). *ทำนองเทศน์มหาชาติกัณฑ์มัทรี ในประเพณีตั้งอัมมหลวง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุริยาสาน.
- ประชิด สกนพัฒน์. (2546). *วัฒนธรรมพื้นบ้านประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.
- พระราชวรมน. (2517). *สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณ แกมเกตุ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2539). *การศึกษาและวิเคราะห์ตำนานการสร้างโลกของคนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมิทธิ์ สระอุบล. (2534). *มนุษย์วิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. เข้าถึงได้จาก <http://stat.bora.dopa.go.th>. 17 มิถุนายน 2561.
- สุพล รุจิรพัฒน์ และคณะ. (2533). *อิทธิพลความเชื่อในท้องถิ่นที่มีต่อการสุขภาพจิต. (ศึกษาเฉพาะกรณีโรจิต)*. รายงานการวิจัย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- สุวรีย์ ศิริโคภากรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- แสง จันทรงาม. (2521). *พุทธศาสนวิทยา*. กรุงเทพฯ: ทรูเพนต์.
- อัคคี ศรีทราชัยกุล. (2530). *ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวพุทธ : กรณีศึกษาชาวพุทธในกลุ่มวัดพระธรรมกาย สันติอโศก วัดชลประทานรังสฤษฎ์*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.